

ku zrážkam s českými kolonistami. Maďarskí vojaci v sebaobrane a v ohrození zastrelili troch českých kolonistov, resp. ich prebodli.“ – ZM HŮ SAV, FMMZV, inv. 4. 2239, K – 18, Küm.pol.1938-7/7-3954.

27

15. november 1938, 11.45 hod., Budapešť.

Záznam telefonického správania od P. Fišu, tajomníka česko-slovenskej delegácie, o utvorení subkomisie pre sťažnosti na vyšetrenie porušovania práv nemaďarského obyvateľstva na obsadenom území.

Záznam

Dnes v 10 hodín zasiedalo plenum právnickej komisie, ktoré sa zaoberalo našim návrhom na zriadenie zvláštnych subkomisíe tak ako bola navrhnutá v dopise vyslanca Kobra hraběti Telekimu 11. t. m.¹, ktorá by sa zaoberala ochranou bezpečnosti života a majetku našich občanov na odstoupenom území. Po dlhšej debáte v níž bolo ze strany maďarskej poukazované zejména na to, že právnickej komisie není vlastně příslušnou pro projednání těchto případů a k stanovení zásad pro ochranu bezpečnosti života a majetku našich občanů, ježto veškerá zpráva obsazeného území podléhá maďarským vojenským a nikoliv civilním úřadům, bylo z důvodů praktických přece usneseno, že se zřídí zvláštní takzvaná ztížnostní subkomise „Beschwerdekommission“, která by se zaoberala jednak vyšetřováním konkrétních případů, kdy našim příslušníkům na obsazeném území bylo ukrivděno na životě nebo majetku a jednak stanovením zásad, kterými se maďarské vojenské okupační úřady mají řídit při svém postupu vůči nemaďarským obyvateľům obsazeného území.²

Zaznamenal:
Dr. Mikuš

AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 161 415/VI-4/38. Originál, strojopis.

¹ Pozri dok. č. 20.

² Pozri dok. č. 28.

28

15. november 1938, Budapešť. Začiatok zasadnutia: 17.00 hod., ukončenie: 18.20 hod.

Protokol subkomisie pre sťažnosti o proteste česko-slovenskej delegácie proti násiliu, vyhánaniu príslušníkov slovenskej a českej národnosti na obsadenom teritóriu s prílohou zoznamu postihnutých.

*Sous-Commission des réclamation
Procès-verbal¹*

Au nom de la Délégation tchécoslovaque monsieur Fiša remet à la Délégation hongroise la liste ci-annexée qui contient les noms des colons tchécoslovaques qui ont été contraints par les

autorités hongroises de quitter leur foyer, sans délai, et sans que la possibilité leur fut offerte de prendre avec eux leurs effets mobiliers. Ces colons sont arrivés en Tchécoslovaquie privés des effets personnels les plus indispensables, sans argent et actuellement ils sont à la charge des autorités tchécoslovaques qui doivent les loger et nourrir.

La Délégation tchécoslovaque prie la Délégation hongroise que les colons en question puissent retourner à leur foyer en vue de prendre les mesures qui leur paraissent nécessaires pour mettre en sûreté leurs propriétés, et cela sans préjuger au règlement définitif qui interviendra quant à leur sort futur.

Monsieur Fiša communique, en outre, que dans plusieurs cas, l'expulsion des colons tchécoslovaques a été accompagnée par des actes de violence, les colons ont été mal traités, injuriés et parmi ces cas monsieur Fiša signale particulièrement les événements arrivés à Kőbölökút où 3 colons, M. Kraliček, Morstein et Potmešil ont été fusillés, ce dernier pendant qu'il a essayé de défendre l'honneur de sa fille contre l'agression d'un soldat hongrois. Plusieurs autres colons de Kőbölökút ont été escortés à Esztergom pour y être emprisonnés.

En troisième lieu, monsieur Fiša expose qu'à Ersekújvár, la nuit même qui a suivi l'occupation de la ville par les troupes hongroises, plusieurs magasins et ateliers appartenant à des propriétaires tchèques et slovaques ont été mis au sac, par la population de la ville, les objets se trouvant dans ses locaux ont été emportés ou détruits².

Les maisons qui ont subi les dommages les plus graves, sont les suivantes:

- Mon: Cypris (Confection)
- Hayduk (Fourrures)
- Bujarek (Installation radiotechniques)
- Travniček (épicerie)
- Pollak (charcuterie)
- Jedlicska (coiffeur)
- Fatra (fabrique de liqueurs)
- Blaha (fourrures)
- Blaha (hotellerie et buffet de la gare)
- Zelenka (restaurateur)

Monsieur Fiša demande des mesures urgentes pour que la répétition de pareils incidents soit évitée, que la propriété privée des ressortissants tchécoslovaques sur les territoires transférés soit garantie contre tout acte arbitraire et illégal et que des dommages-intérêts soient accordés aux personnes lésées. Concernant tous les biens, droits et intérêts des ressortissants tchécoslovaques sur ces territoires le status que existant au moment de la prise en possession devrait être maintenu, en attendant que des arrangements définitifs soient arrêtés concernant cette matière. Seulement, par cette voie, on réussira à maintenir une atmosphère saine qui est indispensable pour les négociations en cours.

Monsieur Fiša réserve pour la Délégation tchécoslovaque la faculté de compléter la liste ci-annexée et de remettre à la Délégation hongroise les traductions des procès-verbaux ayant trait aux actes de violence qu'il vient de signaler, accompagnés d'une liste des cas dont il s'agit.

Monsieur Riedl, au nom de la Délégation hongroise, prend acte des communications de M. Fiša desquelles il ne manquera pas de saisir immédiatement les autorités compétentes hongroises. Il insiste, en ce qui concerne des cas de violence pour la communication urgente des précisions ultérieures, notamment pour la communication des procès-verbaux détaillés.

Monsieur Riedl porte à la connaissance de la Délégation tchécoslovaque les informations récemment parvenues à la Délégation hongroise suivant lesquelles des enfants abandonnés hébergés dans des asiles d'enfants à Bratislava, seraient, sous peu, renvoyés à leur commune d'origine se trouvant sur les territoires transférés. Il prie la Délégation tchécoslovaque qu'étant donné les conditions exceptionnelles régnant encore sur ces territoires, aucune mesure précitées ne soit prise à l'égard des enfants dont il s'agit, le Gouvernement hongrois étant prêt à négocier avec le Gouvernement tchécoslovaque la question de leur rapatriement, suivant les cas, par la voie diplomatique.

La Délégation tchécoslovaque en prenant note de la communication hongroise se déclare prête à intervenir, sans délai dans le sens de l'exposé de monsieur Riedl.

Monsieur Fiša en se référant à une communication antérieure de la Délégation hongroise, déclare que, du côté tchécoslovaque, il n'y a aucun obstacle à ce que ceux des Juifs récemment expulsés par des procédures sommaires, qui désirent rentrer en Tchécoslovaquie et qui sont établis sur le territoire tchécoslovaque, puissent rentrer à leur domicile. La Légation tchécoslovaque à Budapest est à la disposition des intéressés pour l'accomplissement des formalités nécessaires.

La commission décide que sa prochaine séance aura lieu de lundi 21 novembre courant, à 9 heures et demi, au Ministère des Affaires Etrangères de Hongrie. A cette séance, la Délégation hongroise fera ses communications concernant les réclamations exposées à la séance d'aujourd'hui par la Délégation tchécoslovaque. A la même séance, la commission pourra s'occuper d'autres réclamations éventuelles qui, de part et d'autre, lui pourraient être soumises.

Subkomisia pre sťažnosti

Protokol

Pán Fiša v mene československej delegácie odovzdal maďarskej delegácii priložený súpis obsahujúci mená československých kolonistov, ktorí boli maďarskými úradmi donútení bezodkladne opustiť svoje domovy a nebola im daná možnosť zobrať si so sebou svoj hnutel'ný majetok. Tito kolonisti prišli do Československa zbavení svojho najnevyhnutnejšieho osobného majetku a bez peňažných prostriedkov. V súčasnosti sa o nich starajú československé úrady, ktoré im museli poskytnúť ubytovanie a živobytie.

Československá delegácia žiada maďarskú delegáciu, aby sa uvedení kolonisti mohli vrátiť do svojich domovov a aby maďarská strana prijala opatrenia, ktoré sú nevyhnutné pre zabezpečenie ich majetku, a to bez prejudikovania konečného riešenia, ktoré by mohlo ovplyvniť ich budúci osud.

Pán Fiša okrem iného uviedol, že vyhánanie československých kolonistov v mnohých prípadoch bolo sprevádzané aktami násillia, zlým zaobchádzaním a urážkami. Medzi týmito prípadmi pán Fiša osobitne uviedol udalosti spojené s príchodom vojska do kolónie Gbelce, kde 3 kolonisti: páni Krallíček, Morstein a Potmešil boli zastrelení, pritom posledný z menovaných pri pokuse ochrániť česť svojej dcéry proti útoku maďarského vojaka. Mnohí ďalší kolonisti z kolónie Gbelce boli eskortovaní do mesta Ostrihom a tam uväznení.

Ďalej pán Fiša uviedol, že po obsadení mesta Nové Zámky maďarskými jednotkami bolo viac obchodov a dielní, patriacich českým a slovenským majiteľom, vyplienených obyvateľmi mesta. Veci, ktoré sa tam nachádzali, boli odnesené alebo zničené².

Mená obchodných zariadení, ktoré utrpeli najťažšie škody, sú:

Cypris (krajčírstvo), Hayduk (kožušnictvo), Bujárek (rádiotechnická inštalácia), Trávníček (obchod so zmiešaným tovarom), Pollák (mäsiarstvo), Jehlička (klobučníctvo), Fatra (továreň na líkery), Bláha (kožušnictvo), Bláha (hotel a staničný bufet), Zelenka (hostinec).

Pán Fiša žiadal o prijatie neodkladných opatrení, ktoré by zabránili opakovaniu sa podobných prípadov v zmysle zabezpečenia súkromného majetku československých obyvateľov na odstúpenom území proti akýmkoľvek aktom

svoju vôľu a bezprávia a aby sa poškodeným osobám priznalo odškodnenie. Pokiaľ ide o majetkové práva a záujmy československých občanov na tomto území, musí sa zachovať stav, ktorý existoval v čase odstúpenia teritória a to dovtedy, kým sa tieto záležitosti definitívne neusporiadajú. Len tak sa podari udržať pokojnú atmosféru, ktorá je nevyhnutná z hľadiska prebiehajúcich rokovanií.

Pán Fiša v mene československej delegácie si vyhradil právo doplniť priložený súpis a predložiť maďarskej delegácii preklad zápisnic so zoznamom prípadov, ktoré sa týkajú aktov násilia.

Pán Riedl v mene maďarskej delegácie si zaznamenával konštatovania pána Fišu, ktoré bezodkladne predloží príslušným maďarským orgánom. Čo sa týka aktov násilia, urgentne žiadal o ich upresnenie a najmä poskytnutie podrobných zápisnic.

Pán Riedl poskytol československej delegácii informácie, ktoré nedávno získala maďarská delegácia a na základe ktorej opustené deti umiestnené v detských domovoch v Bratislave by sa mali v krátkom čase vrátiť do svojich rodných obcí na odstúpenom území. Požiadala československú delegáciu, aby vzhľadom na mimoriadnu situáciu, ktorá vládne na tomto teritóriu, československá vláda neprijímal vo veci dotýčajúcich detí žiadne opatrenia. Podľa vývoja situácie maďarská vláda je pripravená diplomatickou cestou prerokovať otázku ich repatriácie.

Túto informáciu maďarskej delegácie československá delegácia zobrala na vedomie a vyhlásila, že je pripravená bezodkladne konať v zmysle predloženého návrhu pána Riedla.

Odvolačiac sa na predchádzajúce oznámenie maďarskej delegácie, pán Fiša vyhlásil, že pokiaľ ide o nedávno vyhostených Židov na základe skráteného konania, tí, ktorí si želajú sa vrátiť do Československa a bývajú na československom území, z československej strany nie sú žiadne prekážky, aby sa mohli vrátiť do svojho bydliska. Pokiaľ ide o vybavenie nevyhnutných formalít, Československé vyslanectvo v Budapešti je príslušným osobám k dispozícii.

Komisia rozhodla, že nasledujúce zasadnutie sa bude konať v pondelok 21. novembra tohto roku o pol desiatej na Ministerstve zahraničných vecí Maďarska. Na tomto zasadnutí maďarská delegácia odovzdá československej delegácii svoju odpoveď na jej sťažnosti, ktoré odzneli na dnešnom zasadnutí. Rovnako na zasadnutí sa komisia bude zaoberať prípadnými sťažnosťami, ktoré budú vznesené z ktorejkoľvek strany.

Liste des cas de violations de la part des autorités militaires hongroises contre les ressortissants tchécoslovaques dans les territoires cédés.

Zoznam prípadov prečinov maďarských vojenských orgánov proti československým príslušníkom na odstúpenom území:

Nom (meno)	Lieu (miesto)	Incident (udalosť)
Michal Kyselka pèere (otec)	Velký Lék	Chassé de sa propriété (zhabanie majetku)
Marie Bartoníková	-/-	-/-
Michal Dudík	-/-	-/-
Oldřich Bernard	-/-	-/-
Bedřich Hasmand	-/-	-/-
Petr Andrysek	-/-	-/-
Klára Hastíková	-/-	-/-
Rudolf Dudík	-/-	-/-
Vincenc Bartoník	-/-	-/-
Vojtech Dudík	-/-	-/-
Míroslava Hostíková	-/-	-/-
Apolonie Kudlíčková	-/-	-/-

Marie Kyselková	-/-	-/-
Marie Chrustarová	Colonie (<i>kolónia</i>) Macov	-/-
Anton Chmelár	-/-	-/-
Marie Dudíková	Veľký Lék	-/-
Jan Nevrlý	Colonie (<i>kolónia</i>) Macov	-/-
Rudolf Ježek	Veľký Lék	-/-
Františka Kudličková	-/-	-/-
Františka Štefková	-/-	-/-
Hedvika Linhartová	Colonie (<i>kolónia</i>) Macov	-/-
Františka Bernardová	Veľký Lék	-/-
Josef Linhart	Colonie (<i>kolónia</i>) Macov	-/-
Karel Bernard	Veľký Lék	-/-
Miroslav Lukavec	-/-	-/-
Josef Kytlica	Colonie (<i>kolónia</i>) Macov	-/-
Františka Kytlicová	-/-	-/-
Vincenc Bartoník pēre – otec	Veľký Lék	-/-
Anton Daněk	-/-	-/-
Vincenc Bartoník fils –syn	-/-	-/-
Michal Kyselka fils – syn	-/-	-/-
František Stefka	-/-	-/-
Antonín Kudlička	-/-	-/-
Alois Nedbálek	-/-	-/-
Alois Dudík	-/-	-/-
František Nedbálek	-/-	-/-
Václav Zubzanda	-/-	-/-
Františka Masarová	-/-	-/-
Mikuláš Duriš	-/-	-/-
Kateřina Dudíková	-/-	-/-
František Vrhálek	Colonie (<i>kolónia</i>) Macov	-/-
František Cibulka	Veľký Lék	-/-
Michal Dudík	-/-	-/-
Melichar Kudlička	-/-	-/-
Ručka Ján	-/-	-/-
Ručka František	-/-	-/-
Mária Ručková	-/-	-/-
Petr Bernard	-/-	-/-
Andeľa Bernardová	-/-	-/-
Kňaze Antonín	Colonie (<i>kolónia</i>) Belová, commune (<i>obec</i>) Tonkháza, district (<i>okres</i>) Šamorín	-/-
Ferancik Lukáč	Mukačevo	-/-
Potpaj Ján	Colonie (<i>kolónia</i>) Tuzok puszta, district (<i>okres</i>) Komárno	-/-

Vojtek Jan	Colonie (<i>kolónia</i>) Tuzok puszta, district (<i>okres</i>) Komárno	-/-
Mihalik Petr	Colonie (<i>kolónia</i>) Šturovo, district (<i>okres</i>) Komárno	-/-
Válek Jan	Velký Meder	-/-
Krist Štefan	-/-	-/-
Juraj Ambruš	-/-	-/-
Ondrej Štrbka	Blahova Dedina, district (<i>okres</i>) Šamorín	-/-
Štefan Bomba	Tönye puszta, district (<i>okres</i>) Dunajská Streda	-/-
Josef Benkovský	Colonie (<i>kolónia</i>) Tuzok puszta, district (<i>okres</i>) Komárno	-/-
Michal Izó	-/-	-/-
Ján Gregor	Tönye puszta, district (<i>okres</i>) Dunajská Streda	-/-
Jan Bomba	-/-	-/-
Josef Kultor	Dolný Náražď	-/-
Martin Bukovčan	Tönye puszta, district (<i>okres</i>) Dunajská Streda	-/-
Jan Maňák	Hurbanova Ves, district (<i>okres</i>) Šamorín	-/-
Alois Vyoral	Colonie (<i>kolónia</i>) Švehlovo, Veľký Fedýmeš, district (<i>okres</i>) Galanta	-/-
Aloisie Mikesťiková	Senec	-/-
Ondrej Ofúkaný	Colonie (<i>kolónia</i>) Brazova, district (<i>okres</i>) Dunajská Streda	-/-
Štefan Vidok	Colonie (<i>kolónia</i>) Hviezdoslavov, district (<i>okres</i>) Šamorín	-/-
Alexandr Tvrďý	Colonie (<i>kolónia</i>) Štefanikovo, district (<i>okres</i>) Galanta	-/-
Štefan Kvasnica	Csentófa, district (<i>okres</i>) Dunajská Streda	Chassé de sa propriété
Alexander Jurkemik	Colonie (<i>kolónia</i>) Štefanikovo, district (<i>okres</i>) Galanta	-/-
Ján Mikulaščík	Hurbanova Ves, district (<i>okres</i>) Šamorín	-/-
Juraj Mikulaščík	-/-	-/-
Vilém Jamars	Senec	-/-
Josef Makovička	Maholánka pri Senci	-/-
Emil Drozd	Colonie (<i>kolónia</i>) Fakov, district	

	(okres) Šamorín	-/-
Tomáš Cedidla	Hurbanova Ves, district (okres) Šamorín	-/-
Martin Majtan	Takšoň, district (okres) Galanta	-/-
Štefan Fortunek	Colonic (kolónia) Štefanikovo, district (okres) Galanta	-/-

AMZV ČR, PrS, kart. 59, f. bez, č. 178 228. Kópia, strojopis.

¹ Présents (prítomní): De la part de la Délégation tchécoslovaque (zo strany československej delegácie): M. Mičura, P. Fiša, J. Braňajko, J. Zvrškovec.

De la part de la Délégation hongroise (zo strany maďarskej delegácie): F. Riedl, G. Schultz, A. Siegler, P. Sebestyén.

² H. Werth 12. 11. 1938 o situácii na okupovanom území hlásil: „Voči česko-slovenským kolonistom, ktorí tam ostali, na mnohých miestach obyvateľstvo vystupuje s hrozbami a to v takej miere, že ich ochranu musí zabezpečovať vojsko. Na viacerých miestach kolonisti dobrovoľne odchádzajú.“ – ZM HÚ SAV, FMMZV, inv. č. 2239, K – 18, Kúm.pol. 1938-7/7-3925.

29

15. november 1938, Budapešť.

Protestná nóta vedúceho česko-slovenskej vládnej delegácie M. Kobra vedúcemu maďarskej vládnej delegácie P. Telekimu proti propagande maďarskej vlády za pripojenie Podkarpatskej Rusi k Maďarsku.

Monsieur le Ministre,

La décision arbitrale du 2 crt constitue indubitablement un jugement amiable par lequel tous les différends d'ordre territorial qui auraient ou exister entre la Tchécoslovaquie et la Hongrie, sont définitivement réglés; la Hongrie s' étant soumise préalablement à la décision des arbitres librement choisis ou sens de l'accord de Munich du 29. Septembre et ayant obtenu au termes de la sentence de Vienne cession d'une superficie de 12.400 km² avec, 1,064.000 habitants, approximativement, a renoncé implicitement aux réclamations qui pourraient avoir trait aux territoires formant la partie integrante de la République Tchécoslovaque.¹

Il est naturel et logique que la Délégation Tchécoslovaque appelée a régler conjointement avec la Délégation Hongroise les questions qui procèdent de la sentence arbitrale du 2 ct., suit avec une certaine surprise et appréhension la propagande sournoise et ouverte qui vise la restitution a la Hongrie de ces frontières historiques en Slovaquie et en Russie Subcarpathique. Cette propagande se fait jour non pas seulement dans la presse officieuse, et dans les déclarations des hommes politiques hongrois, elle se manifeste même d'une manière éclatante dans les discours des personnages officiels. A l'appui de cette assertion il suffit se référer aux nombreux articles publiés dans les journaux ces derniers temps; le mouvement populaire pour la restitution de toute la Slovaquie et de la Russie Subcarpathique se poursuit sans ambages, comme le prouvent les cris qui furent poussés par la foule lors de l'entrée de Son Altesse Sérénissime le Régent dans les villes rétrocédées à la Hongrie. Le mouvement est alimenté par les déclarations comme celles faites par S. E. Monsieur Hóman à l'occasion de l'assemblée extraordinaire de la Société Historique le 7 ct et par le Ministre de Hongrie en Pologne le dimanche dernier à un correspondant du „Dziennik Poznanski“. Pendant